



## MUHASEBE MESLEK MENSUBU ADAYLARININ HİLE ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ (\*) (Araştırma Makalesi)

Ahmet YANIK(\*\*) - Nazmiye YILMAZ(\*\*\*)

### Öz

*Bu araştırmanın amacı muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilerin hile algılarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören 509 öğrenciye anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Baird ve Zelin (2008), Dönmez ve Karausta (2011), Hacıhasanoğlu ve Karaca (2015) ve Yaman (2019) tarafından yapılan araştırmalarda da kullanılan ölçekten yararlanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler korelasyon, t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılarak test edilmiştir. Genel olarak muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilerin hile algılarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir.*

**Anahtar Kelimeler:** Muhasebe, Muhasebe Mesleği, Muhasebe Meslek Mensubu, Hile, Hile Algısı.

M40, M41, M42

### ***A Research on the Fraud Perception of Candidates Accounting Profession: The Case of Recep Tayyip Erdogan University***

#### ***Abstract***

*The aim of this study is to determine the perceptions of fraud of students who are candidates for accounting professions. For these purpose, a questionnaire study was*

\*) Bu makale birinci yazarın “Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Hile Algısı Üzerine Bir Araştırma: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi örneği” isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

\*\*\*) Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman Ana Bilim Dalı, (e-posta: ahmet.yanik@erdogan.edu.tr)  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7283-2557>

\*\*\*\*) Yüksek Lisans Öğrencisi, (e-posta: nazmiyeyilmaz08@hotmail.com)  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1933-7725>

conducted with 509 students studying at Recep Tayyip Erdogan University. The data were collected using the scale used in the studies conducted by Baird and Zelin (2008), Dönmez and Karausta (2011), Hacıhasanoğlu and Karaca (2015) and Yaman (2019). The data obtained were tested using correlation, t test and one-way analysis of variance.. Generally, students who are candidates for accounting profession it has been observed that have a high perception of fraud.

**Keywords:** Accounting, Accounting Profession, Accounting Profession, Fraud, Perception of Fraud.

M40, M41, M42

## 1. Giriş

Günümüzde küreselleşme ve ekonomik gelişmeler neticesinde işletmelerin yaptıkları işlemlerin daha karmaşık bir duruma gelmesiyle birlikte, gelişen ekonomik sistem içerisinde işletmelerin rekabet kabiliyetlerini koruyabilmeleri ve geleceğe yönelik doğru kararlar alabilmeleri için doğru bilgilere ihtiyacı vardır (Yıldız, 2017). Hem işletme içi hem de işletme dışı bilgi kullanıcıları karar alırken muhasebeden elde edilen bilgilerden en iyi şekilde istifade edebilmesi için bilgilerin tarafsız, anlaşılır, güvenilir, doğru ve tam zamanında açıklanması gerekmektedir (Taşçı, 2019). Finansal bilgilerin açık, net, şeffaf ve mukayese edilebilir olmasını sağlamak muhasebe meslek mensuplarının görevlerinin bir gereğidir (Yürekli ve Gönen, 2019).

Bir işletme ya da kurumla ilgili topluma, çalışanlara, devlete ve yöneticilere muhasebe meslek mensupları tarafından hazırlanan finansal tablolar aracılığıyla bilgi iletilmektedir (Demir, Alıcı ve Karadağ, 2020). Muhasebe meslek mensuplarının tuttıkları kayıtların sonuçlarından geniş bir kesim doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmesi nedeniyle muhasebe mesleğini uygulayanların meslek etiği kurallarına göre davranış sergilemeleri ve bu kurallara daha duyarlı yaklaşmalarını gerekli kılmaktadır (Çiçek, Canbaz ve Keskin, 2013). Muhasebe mesleğinde etik olmayan davranışların en önemli örneği hilelerdir (Öztürk ve Hüryurt, 2020). Dolayısıyla etik olmayan davranış tiplerinden biri olan hile hem işletmeler hem de öncelikli amacı kâr elde etmek olmayıp toplumsal fayda ve hizmet sağlamak olan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır (Aybas ve Meydan, 2018; Bircan, 2015). Muhasebe meslek mensubu adayların hile algılarının tespit edilmesine yönelik olan bu araştırmanın, hile hususunda farkındalık oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmayla diğer İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu ve Hukuk Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin hile algıları karşılaştırılabilecektir. Belirlenen amaca ulaşabilme için çalışmada öncelikle hile kavramına ilişkin kavramsal çerçeveye değinilmiştir. Sonrasında literatür incelemesine yer verilmiş olup daha sonra ise araştırma bulguları ortaya konulmuştur.

## 2. Kavramsal Çerçeve

### 2.1. Hile Kavramı

Uluslararası literatürde kullanılan “fraud” teriminin Türkçe karşılığı konusunda ortak bir dil birliği sağlanamamış olup, Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise “fraud” kelimesine karşılık olarak hile, yolsuzluk veya suistimal kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir (Şengür, 2010).

Hile kavramı yolsuzluk, sahtekârlık ve usulsüzlüğü de kapsayan geniş bir kavram olarak kabul edilmiş olup işletmecilikte karşı tarafı aldatma, yanlış bilgilendirme amacıyla yapılması nedeniyle hile sözcüğü tercih edilmektedir (Çatıkkaş ve Çalış, 2010).

Hile, işletmeye ait telefonu şahsi görüşmeler için kullanmak gibi nispeten küçük ve önemsenmeyen fiillerden, şirket parasını zimmetine geçirme veya rüşvet alma gibi büyük çaplı fiillere kadar uzanan geniş bir konuyu içeren bir kavramdır (Çalış, Keleş ve Engin, 2014).

Hile bilerek ve isteyerek gerçekleşen eylemler olup, tersi durumunda ise hata olarak kabul edilir (Güçlü, 2013). Hata ve hilelerde kastın varlığını tespit etmek oldukça güçtür fakat aşağıdaki hallerde kasten yapıldığı kabul edilmektedir (Erdoğan, Elitaş, Erkan ve Aydemir, 2014):

- Olağan olmayan haller dışındaki önemli düzensizlikler,
- Muhasebenin çift taraflı kayıt yönteminin varlığı ile tespit edilebilen bir hatanın, başka bir hatalı kayıtla kapatılmaya çalışılması,
- Hatalı işlemin sıklıkla yinelenmesidir.

### 2.1. Hile Türleri

İşletme içi gerçekleştirilen hileli eylemler işletme varlıklarının kişisel amaçlı kullanımı (çalışan hileleri), yolsuzluk ve ahlakî olmayan davranışlar ile hileli finansal raporlama olmak üzere üçe ayrılmıştır (Tarhan Mengi, 2013). Hile türlerine ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

#### 2.1.1. Varlıkların Kötüye Kullanılması

Bir kişinin işveren kuruluşa ait varlıkları bilerek kötüye kullanma ya da zimmetine geçirme yoluyla kişisel zenginliğe ulaşmak için mesleğini kullanması mesleki dolandırıcılık olarak tanımlanmakta ve işletme faaliyetlerini yürütmek için bireyler istihdam eden tüm kuruluşlar için bir tehdit olarak görülmektedir (KPMG, 2017).

Varlıkların kötüye kullanılmasına örnek olarak zimmete para geçirme, işletmenin maddi duran varlıklarının çalınması, varlıkların kişisel amaçlarla kullanılması verilebilir (Doğan ve Kayakıran, 2017).

### 2.1.2. Hileli Finansal Raporlama

Hileli finansal raporlama, bir şirketin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini kaybettiği, güvenilmez bir durumu temsil etmektedir (Mortaş, 2019).

Hileli finansal raporlama olarak da isimlendirilen yönetim hilesi, yönetim tarafından olması gereken tutarların ve açıklamaların bilerek gösterilmemesi veya yanlış beyan etmesi neticesinde finansal tablo kullanıcılarını yanıltması şeklinde gerçekleştirilir (Ardıç, 2018).

Tepe yönetimi tarafından yapılan bir hile türü olan hileli finansal raporlamada raporlamadan kaynaklanan düzensizlikler, mali tablo kullanıcılarını kandırmak için yapılan kasıtlı hatalarla veya çeşitli tutarların ihmal edilmesi veya gizlenmesiyle gerçekleşmektedir (Yaman, 2008).

Giderleri azaltabilmesi için yapılan giderlerin aktifleştirilmesi ve dönem sonu stoklarının yüksek gösterilmesi ve karşılık muhasebesi hileli finansal raporlamaya örnek verilebilir (Genç, 2018).

Karşılıklar, aktifle ilgili karşılıkları ve aktifle ilgili olmayan karşılıklar yani borç ve gider karşılıkları olarak sınıflandırılmaktadır (Özkan, 2000). Mali tablolara alınabilecek duruma gelmiş yükümlükler için kullanılan bir kavram olan karşılıkların mali tablolara alınabilmesi için geçmişten kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğün bulunması, yükümlülüğün yerine getirilmesi için işletmeden ekonomik fayda içeren kaynakların çıkmasının çok muhtemel olması ve yükümlülük tutarının güvenilir bir şekilde tahmin edilebilmesi gerekmektedir (Kaval, 2005). İşletmeler faaliyetlerini manipüle etmek için karşılıkları istedikleri gibi kullanmakta ve bu durum karşılıkların doğru olarak ölçülmemesine, kayıt edilmemesine ve raporlanmamasına neden olmaktadır (Tosunoğlu ve Cengiz, 2019).

### 2.1.3. Yolsuzluk

Genel olarak yolsuzluk kavramı, kamu veya özel kaynaklı herhangi bir görevin menfaat elde etmek amacıyla kötüye kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Çelen, 2007).

Bir başka tanımda ise yolsuzluk, maddesel kazanç veya maddesel olmayan özel amaçlara yönelik olarak bir yetkinin illegal kullanımını içeren davranış ve eylemler şeklinde tanımlanmaktadır (Berkman, 2009).

## 3. Literatür Taraması

Muhasebe meslek mensuplarının ve muhasebe meslek mensubu adaylarının (öğrencilerin) hile algıları tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bunların hile algılarıyla ilgili literatürde yer alan çalışmalar aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Baird ve Zelin (2008) öğrencilerin hileli faaliyetlere yönelik algılarını ve anonim ihbar hatlarını kullanarak bu faaliyetleri rapor etme eğilimlerini belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırmaya katılan lisansüstü öğrencilerin büyük çoğunluğu en az iki yıl veya daha uzun süre yarı zamanlı çalıştığı önemli bir iş deneyimine sahip

kişilerden oluşmaktadır. Akademik ana dal açısından bakıldığında öğrenciler yönetim, pazarlama, finans, muhasebe, inşaat yönetimi, biyoloji, siyaset bilimi, yönetim bilgi sistemleri, spor yönetimi ve havacılık yönetimi alanında öğrenim görmektedir. Lisansüstü öğrencilerin hile algılarının ve raporlama düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Hile algılarının öğrenim gördüğü ana bilim dalına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Kadın lisansüstü öğrencilerin erkek lisansüstü öğrencilere kıyasla hile algılarının ve raporlama düzeylerinin yüksek olduğu da ulaşılan diğer bir sonuçtur.

Dönmez ve Karausta (2011) tarafından yapılan çalışmada İşletme, İktisat ve Maliye Bölümü öğrencilerin hile algılarını ve rapor etme eğilimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilere uygulanan anket sonuçlarına göre öğrencilerin hile algıları ile rapor etme eğilimleri arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Bu durum gelecekte muhasebe deparmanında çalışabilecek ve raporlama yapabilecek olan aday öğrencilerin hile algıları ile rapor etme eğilimlerinin yüksek olacağı söylenebilir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümün ise hile algıları ve raporlama eğilimine pek etkili olmadığı ama cinsiyet açısından bakıldığında kadınların daha duyarlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Hacıhasanoğlu ve Karaca (2015) tarafından yapılan çalışmada, Bozok Üniversitesinde eğitim gören potansiyel mensup adaylarının yani İİBF (İşletme ve İktisat Bölümü) ve MYO (Muhasebe Bölümü) öğrencilerin hile algıları ve hileli davranışları raporlama eğilimleri araştırılmıştır. Bu çalışma sonucuna göre öğrencilerin hile türlerine karşı hassas oldukları ama yolsuzluğa karşı daha hassas oldukları gözlenmiştir. Finansal tablo hilesi, varlık usulsüzlüğü ve yolsuzluk ile ilgili herhangi bir hile karşısında raporlama eğilimlerinin de yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Doğan, Gülçin ve Nazlı (2018) tarafından yapılan bir çalışmada anket yöntemiyle farklı illerde görevlerini icra eden muhasebe meslek mensuplarına sorular yöneltilmiş ve hile yapma eğilim düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucuna göre cinsiyetlerine, yaşlarına, unvanlarına ve çalışma sürelerine göre hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik oluşturulan cümlelere katılma düzeyleri arasında bir farkın olmadığı, eğitim durumlarına göre ise farkın olduğudur.

Temiz, Hacıhasanoğlu ve Özdemir (2018) tarafından yapılan çalışmada Bozok Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünde eğitim almakta olan öğrencilere, Yozgat Merkezde faaliyet gösteren SMMM bürolarında çalışan elemanlara ve meslek mensuplarına hile algısı ve raporlama eğilimlerini ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre öğrenci, meslek mensubu ve SMMM bürolarında çalışan elemanlar açısından etik tutumlar ve raporlama eğilimleri yönünden anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıklara neden olan değişkenler; katılımcı grupları, cinsiyet ve genel akademik not ortalamasıdır. Diğer bir gözlem ise etik tutum ve raporlama eğilimi arasında anlamlı ilişkiler olduğudur.

Doğan, Nazlı ve Gülçin (2018) tarafından Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde eğitim gören ve muhasebe dersi almış meslek yüksekokulları öğrencilerinin hile yapmaya

eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucuna göre cinsiyet ve sınıfa göre hile eğilimleri yönünden farkın olmadığı, bölümlere göre ise farkın olduğu tespit edilmiştir. Hile yapanın karakteristik özellikleri yönünden yöneltilen sorulara verilen yanıtlara göre de bu özelliklerden bazılarını taşıdıkları da tespit edilmiştir.

Meriç ve Elden (2019) tarafından muhasebe öğrencilerin hile eğilimlerinin karakteristik özellikleri yönünden değerlendirilmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Birçok değişken içerisinden yaşadığı yer durumuna, inançlı olma durumuna ve kardeş sayılarına göre hile karakteristikleri açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre kentte yaşayanların, inançsız olanların ve birden fazla kardeşi olan öğrencilerin hile eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Beller Dikmen ve Köksal (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda eğitim gören ve muhasebe dersleri almış öğrencilerin hile yapma eğilim seviyelerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre hile yapmaya eğilim düzeylerini belirlemek için oluşturulan cümlelere katılma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu; sınıf gelir ve memleket değişkenleri için ise olmadığı tespit edilmiştir.

Meriç (2020) tarafından yapılan bir çalışmada Kayseri Üniversitesinde muhasebe öğrenimi gören öğrencilerin hile algısını değerlendirmek için yapılan anket çalışmasında elde edilen bulgulara göre hile algılarının düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet, yaş, yerleşim yeri, aldıkları harçlık, sosyal çevre ile ilişki, arkadaş sayısı, bölümü sevme durumu ve bölümle ilgili düşünceleri değişkenleri açısından hile algı düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı; aile ilişkileri durumu, kardeş sayısı, muhasebeci olma isteği ve inanç değişkenlere göre ise anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

#### **4. Araştırmanın Yöntemi**

Araştırma verilerini elde etmek için veri toplama tekniklerinden biri olan anket yöntemi kullanılmıştır. Baird ve Zelin (2008) tarafından geliştirilen ve Dönmez ve Karasuta (2011) tarafından Türkçeye çevrilen ve Hacıhasanoğlu ve Karaca (2015) ile Yaman (2019) tarafından da çalışmalarında kullanılan senaryolardan oluşan bir anketten yararlanılmıştır.

##### **4.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı**

Bu araştırmanın amacı muhasebe meslek mensubu adaylarının hile algı düzeylerinin belirlenmesidir. Öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördüğü fakülte ve/veya yüksekokul, bölümü ve sınıfı, aile gelir düzeyi ve muhasebe mesleğini tercih etme istekleri değişkenlerine göre öğrencilerin hile algı düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığının belirlenmesi bu araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

3568 sayılı Kanun'da muhasebe meslek mensubu olabilmek için gereken şartların ilki olan ilgili lisans bölümlerinden mezun olmak şartı yer almaktadır. Buna istinaden bu

Kanun'da belirtilen bölümler dikkate alınarak Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nde öğrenim gören İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Maliye, Bankacılık ve Finans, Hukuk Bölümü öğrencileri araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma muhasebe meslek mensubu adaylarını kapsamaması nedeniyle ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleklere ilişkin kararları 3. ve 4. sınıflarda daha iyi şekillendiği düşünüldüğü için bu sınıftaki öğrencilere anket yapılması daha uygun görülmüştür.

Maliye ve Hukuk Bölümü yeni açılan bölümler olması nedeniyle Maliye Bölümü 1.ve 2. sınıf, Hukuk Bölümüne ise sadece 1. sınıflar bu kapsama dahil edilebilmiştir. İşletme ve İktisat Bölümü ikinci öğretim öğrencileri de araştırma kapsamına dahil edilmiş olup bunlar bölüm bazında değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

#### **4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme**

Araştırmanın evreni Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nde öğrenim gören 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nda da belirtilen İşletme, İktisat, Maliye, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bankacılık ve Finans, Hukuk Bölümlerindeki öğrencilerden oluşmaktadır.

Analize baz olan, bulunmadıkları takdirde ölçümün veya araştırmanın anlamını yitirdiği değişkenlere anahtar değişkenler denmektedir. Demografik değişkenler anahtar değişken olarak belirlenmişse bu verilerdeki eksiklikler herhangi bir istatistiksel atama yöntemleriyle doldurulamamaktadır (Şencan, 2005). Bu nedenle anahtar değişken olan aile gelir düzeyine ilişkin dört veri eksik olması nedeniyle çıkartılmış olup 509 örneklem ile veri analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın tamamında yer alan, veri toplanan tüm katılımcılar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Seçilen örneklemin araştırma evrenine bölünmesiyle bulunan oran cevaplanma oranını vermektedir. Bu oranın %50'nin üzerinde olması örneklemin gücü ve kalitesinin iyi olduğunu göstermektedir (Gliner, Morgan & Leech, 2015). Buna göre bu araştırmanın evreni 974 öğrenciden oluşmaktadır. Anketlere cevap veren muhasebe meslek mensubu adayı olan öğrencilerin ana kitleye oranı %52'dir. Bu orana göre örneklemin ana kitleyi temsil gücünün iyi olduğunu göstermektedir.

#### **4.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Veri Toplama Araçları**

Araştırmada veri toplanması amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Ankette yer alan senaryolar daha önce geliştirilmiş ve kullanılmış ölçeklerde yer alan senaryolardır. Sadece senaryolardaki kişi, şirket isimleri, tutarlar ve para birimleri değiştirilmiştir.

Araştırmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümünde cinsiyet, öğrenim türü, öğrenim gördükleri fakülte ve/veya yüksekokul, bölüm ve sınıf, aile gelir düzeyi ile muhasebe mesleğini tercih etme durumuna ilişkin so-

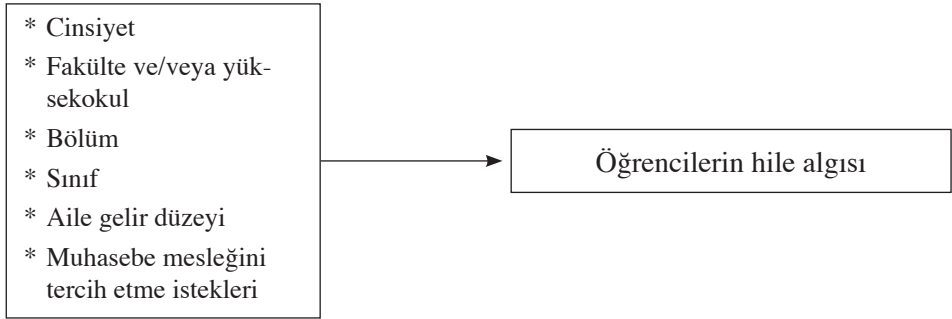
ular yer almaktadır. İkinci bölümünde ise hile algılarının belirlenmesi amacıyla altı adet senaryodan oluşan bir ölçek bulunmaktadır. Senaryo 1 ve 4 varlık usulsüzlüğü, senaryo 2 ve 5 yolsuzluk, senaryo 3 ve 6 ise finansal tablo hilesine ilişkin senaryolardır. Öğrencilerin senaryodaki davranışlara katılma derecelerini “kesinlikle katılmıyorum- kesinlikle katılıyorum” aralığında derecelendirmeleri istenmiştir.

#### 4.4. Araştırmanın Etiği

Ölçme araçları çevrimiçi form haline getirilmiş ve 15.03.2021- 15.04.2021 tarihleri arasında çevrimiçi ortamlarda araştırmaya katılmaya gönüllü yetişkinler ile paylaşılmıştır. Veriler toplanırken katılımcıların gönüllü olmasına dikkat edilmiş ve kişisel bilgileri gizli tutulmuştur. Ayrıca çalışmanın yapılabilmesi için gerekli etik izin Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığının 09.03.2021 tarihli ve 62 sayılı toplantısında alınmıştır.

#### 4.5. Araştırmada Kullanılan Model ve Hipotezler

Araştırmada kullanılan değişkenler; öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördüğü fakülte ve/veya yüksekokulu, bölümü ve sınıfı, aile gelir düzeyi ve muhasebe mesleğini tercih etme istekleridir. Şekil 1’de yer alan araştırma modelinde belirtilen bağımsız değişkenlerin öğrencilerin hile algılarını üzerinde etkili olup olmadığını belirlenmesi amaçlanmıştır.



Şekil 1. Araştırma modeli.

Muhasebe meslek mensubu adaylarının hile algılarını belirlemeye yönelik bu araştırmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında anlamlı farklılık olup olmadığının bulunması amacıyla oluşturulan alternatif hipotezler aşağıda yer almaktadır. Analiz sonucunda kabul veya reddedilen hipotezler alternatif hipotezlerdir.

H<sub>1</sub>: Öğrencilerin cinsiyetleri ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.



H<sub>2</sub>: Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ve/veya yüksekokul ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

H<sub>3</sub>: Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

H<sub>4</sub>: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

H<sub>5</sub>: Öğrencilerin aile gelir düzeyi ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

H<sub>6</sub>: Öğrencilerin muhasebe mesleğini tercih etme istekleri ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

#### 4.6. Verilerin Analize Hazırlanması

Verilerin analiz edilebilmesi için uygun test istatistiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Parametrik ya da parametrik olmayan testlerin yapılmasına karar verebilmek için veri normalliği sınanması gerekmektedir.

Normallik incelemesi gözlem sayısı 40 ve üzeri fazla olduğu için Kolmogrov- Smirnov testi ile yapılmaktadır (Kalaycı, 2016). Bu test sonuçlarına göre bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin normal dağılmadığı görülmüştür.

Clason ve Dormody (1994) ile Wu (2007) tarafından yapılan çalışmalarda likert tipi ölçeklerden elde edilen verilerde parametrik testler için önemli bir varsayım olan normallik şartının sağlanmasının zorluğuna dikkat çekmiştir. Yapılan normallik testlerde normal dağılım göstermemiş olması olağan görülebilir. Kolmogrov-Smirnov testi likert ölçekli sorularda istenilen sonuçları verememesi nedeniyle normalliğin test edilmesi için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır.

Çarpıklık ve basıklık katsayısı  $\pm 3$  sınırları içinde kalıyorsa, puanların normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Kalaycı, 2016). Bağımlı ve bağımsız değişkenler için çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlerde üç veri dışındaki tüm verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları -3 ile +3 arasında yer aldığı için verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Merkezi Limit Teoremine göre ana kütle dağılımı ne olursa olsun örneklem hacimleri yeteri kadar büyükse ( $30 > n$ ) örnek ortalamalarının örnekleme dağılımları normal dağılıma uyduğu kabul edilmektedir (Kalaycı, 2016). Buna göre veriler normal dağılıma uygun ise parametrik testler uygulanabilir.

Parametrik testlere uygulanacak puanların en az aralıklı ölçek kuvvetinde bir ölçme ile elde edilmesi gerekmektedir (Balci, 2015). Anket çalışmalarında sık kullanılan likert tipi ölçekler aralıklı ölçeğe örnek olarak gösterilmektedir (Gegez, 2007'den aktaran: Oğrak, Kibar ve Kızıldere, 2018). Eşit aralıklı ölçeklerde tüm istatistiksel yöntemler uygulanabilmektedir (Gliner, Morgan & Leech, 2015).

Yukarıdaki açıklamalar neticesinde 5'li likert tipi ölçek kullanılarak araştırma amacına yönelik olarak toplanan verilerin parametrik analiz yöntemleriyle sınanmasına karar verilmiştir.

## 5. Bulgular

### 5.1. Güvenilirlik Analizi

Cronbach alfa katsayısı  $0,61 \leq \alpha < 0,80$  ise ölçeğin oldukça güvenilir olduğu yorumu yapılmaktadır (İslamoğlu ve Almaçık, 2016: 292). Tablo 2'de Cronbach alfa katsayısı öğrencilerin hile algısını ölçmek amacıyla verilen senaryolar için 0,67 olarak bulunmuştur. Buna göre ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

Güvenilirlik analizinde kullanılan alfa katsayısı ile ölçeğin maddeleri arasındaki kovaryans değerleriyle dikkate alınarak iç tutarlık hesaplanmaktadır. Cronbach alfa değeri araştırılan konuya ilişkin geçerlilik katsayılarıdır. Bu nedenle bazı bilim adamları güvenilirlik ve geçerlilik kavramını aynı değerlendirmektedir (Şencan, 2005). Bu bağlamda ölçeğin hem güvenilir hem de geçerli olduğu söylenebilir.

**Tablo 2.** Güvenilirlik İstatistikleri

	Hile Algısı
Cronbach's Alpha	0,67
Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	0,68
Senaryo Sayısı	6

### 5.2. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 509 öğrencinin %62,1'i kadın, %37,9'u erkektir. Fakülte ve/veya yüksekokul bazında incelediğinde %77,2'si İİBF, 7,3'ü Hukuk Fakültesi, %15,5'i Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu öğrencilerinden oluşmaktadır.

Bölüm olarak %26,3'ü İşletme, %19,1'si İktisat, %17,7'si Maliye, %14,1'i Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, %15,5'i Bankacılık ve Finans, %7,3'ü Hukuk Bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır.

Sınıf olarak %20,6 İşletme 4, %10,8 İktisat 4, %10,2 Maliye 1, %8,3 İktisat 3, %8,3 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 4, %7,9 Bankacılık ve Finans 4, %7,7 Bankacılık ve Finans 3, %7,5 Maliye 2, %7,3 Hukuk 1, %5,9 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 3, %5,7 İşletme 3'üncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Aile gelir düzeyi değişkeni açısından incelendiğinde düşük gelirli öğrencilerin oranı %30,5 orta gelirli olanların oranı %49,1 yüksek gelirli olanların oranı ise %20,4'tür.

Öğrencilerin muhasebe mesleğini tercih edip etmeyeceğine ilişkin yöneltilen soruya %50,7'si evet, %49,3'ü hayır yanıtını vermiştir.

### 5.3. Araştırma Değişkenlerinin Ortalamaları

Araştırmaya katılan öğrencilerin fakülte ve/veya yüksekokul bazında hile algılarına ilişkin frekans ve ortalamaları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde senaryo 6 için UBYO en düşük ortalamaya (2,01) sahiptir. Hukuk Fakültesi öğrencilerinin senaryo 6 dışında bütün senaryolar karşılaştırıldığında en düşük ortalamaya sahiptir. Ayrıca Hukuk Fakültesi öğrencilerinin en büyük ortalaması 2,27'dir. Bu nedenle belirtilen fakülte ve/ yüksekokulda öğrenim gören öğrencilerin hileli durumlara karşı daha hassas oldukları söylenebilir. İİBF ve UBYO için Senaryo 1 ve 3 dışındaki senaryolar için hile hususunda hassas oldukları ve bu senaryolardaki davranışları onaylamadıkları söylenebilir.

**Tablo 3.** Öğrencilerin Fakülte ve/veya Yüksekokul Bazında Hile Algılarına İlişkin Frekans ve Ortalamaları

Senaryo	İİBF		UBYO		Hukuk F.		Genel	
	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$
S 1	393	3,05	79	3,34	37	2,27	509	3,04
S 2	393	2,20	79	1,87	37	1,78	509	2,12
S 3	393	2,69	79	2,46	37	2,27	509	2,62
S 4	393	2,38	79	2,28	37	2,14	509	2,34
S 5	393	2,24	79	1,97	37	1,73	509	2,16
S 6	393	2,37	79	2,01	37	2,08	509	2,29

Araştırmaya katılan öğrencilerin bölüm bazında hile algılarına ilişkin frekans ve ortalamaları Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4 Senaryo 1 açısından tüm bölümler incelendiğinde sadece en düşük ortalamaya (2,27) sahip olan Hukuk Bölümü öğrencilerinin davranışını onaylamadıkları, diğer bölümleri ise kararsız olduğu görülmektedir. Senaryo 2 için öğrencilerin vermiş olduğu yanıtların ortalamaları 1,78-2,31 arasında olması nedeniyle öğrencilerin Senaryo 2'deki davranışını onaylamadıkları görülmektedir. Senaryo 3 için Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencileri ile Hukuk Bölümü öğrencilerin diğer bölümlerdeki öğrencilere nazaran hileli davranışları onaylamadıkları görülmüştür. Senaryo 4'teki davranışını Maliye Bölümü öğrencileri dışındaki diğer bölüm öğrencilerinin onaylamadıkları görülmüştür. En düşük ortalamaya (2,11 ile 2,14) sahip olan İktisat Bölümü ve Hukuk Bölümü öğrencilerinin S4'teki belirtilen hileli davranışa karşı daha hassas oldukları söylenebilir. Senaryo 5'teki davranışını ise bütün bölümler doğru bulmadıkları görülmüştür. Bu nedenle tüm bölümlerin yolsuzlukla ilgili hallerde hassas oldukları söylenebilir. Senaryo 6 için ise Maliye Bölümü ile İşletme Bölümü öğrencileri kararsız olduklarını diğer bölümler ise katılmadıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla diğer bölümlerin S6'daki hileli davranışını onaylamadıkları görülmüştür.

**Tablo 4.** Öğrencilerin Bölüm Bazında Hile Algılarına İlişkin Frekans ve Ortalamaları

Senaryo	İİBF								UBYO		Hukuk F.			
	İşletme		İktisat		Maliye		SBKY		Bankacılık ve F.		Hukuk		Genel	
	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$	N	$\bar{x}$
S1	134	2,95	97	3,22	90	3,32	72	2,7	79	3,34	37	2,27	590	3,04
S2	134	2,31	97	2,1	90	2,28	72	2,1	79	1,87	37	1,78	585	2,12
S3	134	2,79	97	2,55	90	2,69	72	2,7	79	2,46	37	2,27	594	2,62
S4	134	2,43	97	2,11	90	2,69	72	2,3	79	2,28	37	2,14	591	2,34
S5	134	2,29	97	2,43	90	2,16	72	2	79	1,97	37	1,73	589	2,16
S6	134	2,5	97	2,12	90	2,57	72	2,2	79	2,01	37	2,08	591	2,29

#### 5.4. Hipotezlerin Test Edilmesi

Hipotezlerin sınanması için öğrencilerin cinsiyet, muhasebe mesleğini tercih etme istekleri değişkeni için bağımsız iki örneklem t-testi; öğrenim gördüğü fakülte ve/veya yüksekokul, bölüm ve sınıf, aile gelir düzeyi değişkeni için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

$H_1$  hipotezinin sınanmasında yapılan t testi sonucunda p değerinin 0,05'ten küçük olması nedeniyle S2, S3, S4 ve S6 için cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Anlamlılık düzeyleri sırasıyla 0,006-0,013-0,045-0,000 bulunmuştur. Dolayısıyla " $H_1$ : Öğrencilerin cinsiyetleri ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır." hipotezi S1 ve S5 için reddedilmiş olup diğer senaryolar için kabul edilmiştir.

S2, S3, S4 ve S6'daki ortalamalar incelendiğinde kadınların daha düşük ortalamalara sahip olduğu dolayısıyla genel olarak kadınların hile algılarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

$H_2$  hipotezinin sınanmasında yapılan Anova testi sonuçlarına göre S1, S2 ve S5 için anlamlılık düzeyleri sırasıyla 0,001-0,007-0,005 bulunmuştur. Belirtilen senaryolar için " $H_2$ : Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülte ve/veya yüksekokul ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır" hipotezi kabul edilmiş olup diğer senaryolar için reddedilmiştir.

$H_3$  hipotezlerinin sınanması için Anova testi uygulanmıştır.  $H_3$  için S1, S2, S4, S5 ve S6'nın anlamlılık düzeyleri sırasıyla 0,000-0,019-0,042-0,006 bulunmuştur. Belirtilen senaryolar için " $H_3$ : Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır" hipotezi kabul edilmiştir.

$H_4$  hipotezinin sınanması için Anova testi uygulanmıştır.  $H_4$  için S1 ve S2 için p değeri 0,05 ten küçük olduğu görülmüştür. Sırasıyla anlamlılık düzeyleri 0,015 ve 0,037 bulunmuştur. Bu senaryolar için sınıflar arasında hile algısına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğunun belirlenmesi için Pos Hoc testi sonuçlarına göre S2 için gruplar arasında anlamlı farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle “ $H_4$ : Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır” hipotezi sadece S1 için kabul edilmiş olup diğer senaryolar için reddedilmiştir.

$H_5$  hipotezinin sınanması için yapılan Anova testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre p değeri 0,05 ten büyük olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle tüm senaryolar için “ $H_5$ : Öğrencilerin aile gelir düzeyi ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır” hipotezi reddedilmiştir.

$H_6$  hipotezlerinin sınanması için t testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre p değeri 0,05’ten büyük çıkması nedeniyle “ $H_6$ : Öğrencilerin muhasebe mesleğini tercih etme istekleri ile hile algıları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır” hipotezi tüm senaryolar için reddedilmiştir.

## 6. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilerin hile algılarını belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilere yapılan anketlerden elde edilen veriler aracılığıyla hipotezler test edilmiş ve bulgular değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilerin hile algılarının belirlenmesine yöneltilen senaryolara verilen yanıtların ortalamalarına bakıldığında S1 ve S3 ortalamaları (3,04 ve 2,62) dışındaki diğer senaryoların ortalamaları 2,32 ile 2,10 arasında olduğu dolayısıyla öğrencilerin genel olarak senaryolardaki davranışları doğru bulmadıkları yani hile algılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük ortalamaya sahip senaryolar olan S2 ve S5 (2,13 ve 2,10) yolsuzlukla ilgilidir. Öğrencilerin en duyarlı oldukları hile türünün yolsuzluk olduğu söylenebilir.

Araştırmada muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilerin aile gelir düzeyi ve muhasebe mesleğinin tercih etme istekleri değişkenlerine göre hile algılarının belirlenmesine ilişkin yöneltilen senaryolara katılma düzeyleri arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Cinsiyet, öğrenim gördüğü fakülte ve/veya yüksekokul, bölüm ve sınıf değişkenleri açısından ise kimi senaryolar için farklılık tespit edilirken, kimi senaryolar için ise farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu farklılıkların nedeni her bir senaryoda yer alan hile türüne öğrencilerin bakış açısının farklı olmasından kaynaklanmıştır.

Bu araştırmada kullanılan ankette yer alan senaryolar aracılığıyla öğrencilerin hile algı düzeylerine ilişkin bir genelleme yapılması doğru olmayabilir. Çünkü hile türleri bu senaryolardaki davranışlar ile sınırlı tutulmuştur. Bu araştırmada senaryolarda yer alan

hile türlerinin ve bağımsız değişkenlerin kapsamı daha da genişletilebilir. Ayrıca hilelerin hukuki sonuçları da dikkate alınarak bir araştırmanın yapılması daha faydalı olabilir. Hukuki sonuçların hile algısına etkili olup olmadığına ilişkin bir araştırma gerçekleştirilebilir.

### Kaynakça

- Ardıç, M. (2018). Muhasebe Hata ve Hileleri. M. Kırılı ve M. Ardıç, (Editörler). *Muhasebe denetimi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 145-167'deki bölüm.
- Aybas, M. ve Meydan, C. (2018). Potansiyel karar vericilerin etik dışı karar verme eğiliminin hile üçgeni ve değerler açısından incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1389-1408.
- Baird, J. E. & Zelin, R. C. (2008). Understanding employee perceptions of fraudulent activities and their propensity to report those activities using anonymous tip lines: The influence of fraud type, perpetrator gender, and observer demographics. *Southern Business Review*, 33(1), 1-14.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem teknik ilkeler*. Ankara: Pegem.
- Beller Dikmen, B. ve Köksal, A. G. (2019). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin hile yapma eğilim düzeylerinin tespiti: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda bir alan çalışması. *Business, Management Studies: An International Journal*, 7(3), 221-241.
- Berkman, A. Ü. (2009). *Gelişmekte olan ülkelerde kamu yönetiminde yolsuzluk ve rüşvet*. (2. Baskı). Ankara: Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Bircan, G. (2015). Kar amaçsız işletmelerde hile denetiminin önemi. *Mali Çözüm Dergisi*, 25(127), 93-115.
- Clason, D. L., & Dormody, T. J. (1994). Analyzing data measured by individual Likert-type items. *Journal of Agricultural Education*, 35(4), 31-35.
- Çalış, Y. A., Keleş, E. ve Engin, A. (2014). Hilenin ortaya çıkartılmasında bilgi teknolojilerinin önemi ve bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (63), 93-108.
- Çatıktaş, Ö. ve Çalış, E. (2010). Hile denetiminde proaktif yaklaşımlar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (45), 146-156.
- Çelen, M. (2007). *Yolsuzluk ekonomisi: Kamusal bir kötülük olarak yolsuzluğun ekonomik analizi*. (Yayın no 77). İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası.
- Çiçek, H., Canbaz, S. ve Keskin, A. (2013). Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine bakış açıları: Kırklareli ilinde bir araştırma. *Tekirdağ SMMM Odası Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 1-20.

- Demir, M., Alıcı, M. S. ve Karadağ, N. (2020). Öğrencilerin muhasebe meslek etiği algısı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İİBF örneği. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(61), 1840-1851.
- Doğan, S. & Kayakıran, D. (2017). İşletmelerde hile denetiminin önemi. *Maliye ve Finans Yazıları*, (108), 167-187.
- Doğan, Z., Gülçin, K. ve Nazlı, E. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının hile yapmaya eğilim düzeylerinin tespitine ilişkin bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4), 64-83.
- Doğan, Z., Nazlı, E. ve Gülçin, K. (2018). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin hile yapmaya eğilim düzeylerinin tespitine ilişkin bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 799-810.
- Dönmez, A. ve Karausta, T. (2011). Çalışanların mesleki hile algısı ve ihbar hattı kullanılarak rapor etme eğilimleri üzerine Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde yapılan bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, (104), 17-41.
- Erdoğan, M., Elitaş, C., Erkan, M. ve Aydemir, O. (2014). *Muhasebe hilelerinin denetiminde Benford Yasası*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erol Fidan, M., ve Mumcu, E. Ş. (2019). Madencilik sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde iç kontrol ve hile riski: Bir mermer işletmesi üzerinde inceleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(37), 61-81.
- Genç, M. (2018). SPK'dan bağımsız denetim yetkisi almış denetim şirketlerindeki denetçiler açısından yaratıcı muhasebe uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (17. UİK Özel Sayısı), 347-368.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A. & Leech N. L. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri, Desen ve analizi bütünleştiren yaklaşım* (Çev. S. Turhan) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güçlü, F. (2013). *Muhasebe denetimi [İlkeler ve teknikler]*. (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hacıhasanoğlu, T. ve Karaca, N. (2015). Potansiyel meslek mensuplarının hile algısı üzerine bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(8), 117-130.
- Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. (5. Baskı). Ankara: Asil Yayıncılık.
- Karasioğlu, F., Alagöz, A. ve Allahverdi, M. (2018). Türkiye'de muhasebe meslek elemanı niteliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (17. UİK Özel Sayısı), 19-40.
- Kartal, C. ve Taş, E. (2010). *Mesleki uyum sürecinde muhasebe meslek etiği: Bir alan çalışması*. 9. Ulusal İşletmecilik Kongresi'nde sunulan bildiri, Zonguldak Ka-

- raelmas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Zonguldak.
- Kaval, H. (2005). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) uygulama örnekleriyle muhasebe denetimi*. (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kesimli, İ., Doğramacı Yalçın, B. ve Kılıç, B. (2018). Serbest çalışan muhasebe meslek mensuplarının yaşam doyum düzeyleri. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (17. ÜİK Özel Sayısı), 845-856.
- KPMG. (2017). Kalenin İçindeki Tehdit: Mesleki Suistimaller. <https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2017/03/kalenin-icindeki-tehdit-mesleki-suistimaller.html> adresinden 11 Şubat 2020'de alınmıştır.
- Meriç, A. (2020). Muhasebe öğrencilerinin hile algısı: Kayseri Üniversitesi örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 313-326.
- Meriç, A. ve Elden, B. (2019). Muhasebe öğrencilerinin hile eğilimlerinin karakteristik özellikler çerçevesinde değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER)*, 6(35), 230-242.
- Mortaş, M. (2019). Obstacle to transparency in financial reporting: fraudulent financial reporting. In S. Dönmez, E. Özçoban, D. Balkan & H. Karakuş (Ed.), *New Horizons in Social, Human and Administrative Sciences* (pp. 271-286). Ankara: Gece Akademi.
- Oğrak, A., Kibar, S. & Kızıldere, C. (2018). Ekonomik krizlerin küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ) üzerindeki etkileri: Van örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(4), 19-36.
- Özkan, A. (2000). Karşılıklar ve muhasebe uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (16), 179-201.
- Öztürk, S. ve Hüryurt, K. (2020). Muhasebe çalışanları açısından vergi ahlakını etkileyen faktörler: Kars, Ardahan, Iğdır örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(1), 51-71.
- Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2008). *T.C. Resmî Gazete*, 26948, 26 Temmuz 2008.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik. Web: [https://ders.es/son2\\_gecerlilik\\_guvenilirlik.pdf](https://ders.es/son2_gecerlilik_guvenilirlik.pdf) adresinden 04 Şubat 2021'de alınmıştır.
- Şengür, E. D. (2010). *İşletmelerde hile, hilelerin önlenmesi, hileli finansal raporlama ile ilgili düzenlemeler ve bir araştırma* (Yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarhan Mengi, B. (2013). *Hileli finansal raporlama*. (1. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.



- Taşçı, D. (2019). *Türkiye’de muhasebe mesleği, meslek mensupları ve çalışanlarının sorunları ve beklentileri: Kars- Ardahan- Iğdır illerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temiz, H., Hacıhasanoğlu, T. ve Özdemir, N. (2018). Muhasebe meslek mensupları, muhasebe çalışanları ve meslek mensubu adaylarının hile tutumları ve raporlama eğilimlerinin incelenmesi: Yozgat örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (52), 213-240.
- Tosunoğlu, B. ve Cengiz, S. (2019). TMS 37 karşılıklar, koşullu borçlar, koşullu varlıklar standardına ilişkin muhasebe uygulamaları. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 61-82.
- Wu, C. H. (2007). An empirical study on the transformation of likert-scale data to numerical scores. *Applied Mathematical Sciences*, 1(58), 2851-2862.
- Yaman, A. (2019). *İşletmelerde hile, çalışanların hile algısı ve etik anlayışları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Yaman, T. (2008). *Finansal tablolar aracılığı ile kullanıcılara yanıtıcı bilgi sunulması ve sonuçları*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, G. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının Meslek Yüksekokul Muhasebe Programı öğrencilerinden beklentileri: Kayseri ilinde bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73), 169-184.
- Yürekli, E. ve Gönen, S. (2019). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki uygulamalarındaki etik algılarına yönelik bir araştırma Denizli-Bişkek örneği. *Türk-İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(22), 78-86.

**Ek1: Etik Kurul Kararı**



T.C.  
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 09/03/2021

Toplantı K. Sayısı : 2021/62

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Nazmiye YILMAZ "Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Hile Algısı Üzerine Bir Araştırma: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği" isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulunuzca değerlendirilmiş olup;

- Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

  
Prof. Dr. Ahmet İshak DEMİR

Başkan



- Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- Etik açıdan uygun bulunmamıştır.